

TEXTS

113. *Shamans and Ghosts* (La:maho:s via Alex Thomas)¹

Cho: ʔo:n'ak'ohʔatlah N'a:chn'a:cha² ʔo:n'ak'ohshitlma
 t'a:tn'eʔis N'a:chn'a:cheʔi. Ya: ʔo:n'ak'ohshitlma ʔaya
 t'a:tn'eʔis N'a:chn'a:cheʔi ʔo:n'ak'ohshitla ʔoshtaqyoʔi
 N'a:chn'a:cha ʔanich sokwiʔat^hweʔin t'a:tn'eʔisʔi ʔohʔat
 ho:ʔaktskwiʔi qahshitl qo:ʔas ch'iha:ʔatlʔi, wa:ʔatlma ya:l
 N'a:chn'a:cheʔi ʔoyi sokwiʔatqo kwam'e:ʔitq t'a:tn'eʔisʔi
 qwaʔini:n'akʔohshitlʔitq. Sokwiʔatlmaya:l t'a:t'aln'anakʔisʔi
 wala:k'ap'atl hil^hʔi:ʔtq N'a:chn'a:cheʔi ʔotsay'ap'atl.³
 Hixwalolʔatlma ya:l N'a:chn'a:cheʔi ! ʔI:^hʔatlma
 ʔo:shmaqak'atl Wawatso:poʔotl ʔokla:ma N'a:chn'a:cheʔi
 lo:ts.sma. Wawa:ʔtlma ya:l N'a:chn'a:cheʔi ʔanich
 ʔo:shmaqak'atl pipi:sath^hatl^hweʔin ch'iha: ʔo:ts'inʔak'atl
 so:m'in^hʔatl'atʔi ya:l t'a:tn'eʔis ts'awa:kma w'asna ya:l
 t'an'eʔisʔi meʔitlqats ʔokla:ma ya: w'asneʔi Chapiqtlil.
 Sokwiʔatl'matla ya:l meʔitlqatsʔi w'asneʔi. ʔOhʔatl'atla:
 ʔomʔi:qsakʔi wawa:ʔatl'at,

"ʔA:no:kw'alsatleʔits, ^hachatak'atlma hiyilʔatl
 kwam'i:n'ak'ohshiʔatitq t'a:tn'eʔis."

Wik ya: meʔitlqatsʔi wasna. Hini:ʔasʔatlqo: ya:l
 N'a:chn'a:cheʔi ʔotsachiʔatlqo: hita:qtl'asʔi hilst'i²asʔi
 ʔayaq^hʔatlma na:ʔokshi:l cha:kopi:^hʔi ʔo:sh lo:ts.sa:mi:^hʔi.
 Hoʔatsachiʔatlqo: machinoʔatl ʔo:shmaqak'atl lo:ts.smeʔi ya:l
 machqo:lʔatl ʔoqo:lʔatl ts'ak'omts ʔo:no:tl ʔani
 ts'osts'os.shqa ya:l ts'ak'omtsʔi. Wa:ʔatl.tla: ya:l
 N'a:chn'a:cheʔi,

"ʔO:shtsokw'atlma sokwitlts^o:meʔitso: yaqo:kw'alʔitq

me?itlqats?i," wa:ʔatl.tla:, "Hiy'aqtl'ap'atl'atma m'oksy'i?i
 ?i:h maht'i:ʔak?i ch'ihē:ʔi," wa:ʔatlmata: ʔo:shtaqyo?i
 N'a:chn'a:cha, "Sokwitlts.so: ʔats'ilats.so:, so:ʔatl'atokma
 qoʔalsma ch'ihē:ʔi ʔohʔat," wa:ʔatl.tla:.

ʔAhʔa:ʔatlma sokwitl'asʔatl ʔatlachinkatl lo:ts.sa:mi:h
 ʔom'iqso?i ʔish ne?i:qso?i ʔatlachink'atl
 sokwitlasʔatlat.tla: Chapiqtli:l. Minasiʔatlat.tla: hi:lʔitq
 me?itlqats?i.

"ʔA:no:kw'alsatleʔits kwa:tlitl, wi:makshiʔatleʔits,"
 wa:ʔatlat.

Tsiqshiʔatl ya:lʔi: me?itlqats?i.

"Qwa:ʔaʔatla:ʔaʔasap'at'a:hchas," wa:ʔatl.

P'iyachiʔatl⁴ lo:chsa:mi:h?i ʔatla hi:nits.sotlshiʔatl
 sokwiʔatlat me?itlqats?i hi:hishtsiw'anoʔatl'at
 tlakishsapma?i:qstop'atl'at tla:kishsapshiʔatlat. Wawa:ʔatl
 me?itlqats?i ya: ʔani wikqa: !

"Qwa:qtl'a:ʔasap'at'a:hchas," wa:ʔatl.tla:.

ʔI:qhwa: wi:ʔakshitl lo:ts.sme?i ʔatla ya:l
 tsitsiʔinchiʔatl. ʔAni:silat ʔatle?i wawi:chiʔatl ʔani
 ?i:hqa: wikʔay'aqtlqa, wikʔayaqtly'ihatlhakqo: wawi:chiʔatlat.
 Ya:ts.shiʔatl hoʔatsachiʔatl ya:l ʔatle?i lo:ts.sa:mi:h
 ?i:qhokw'atl ʔani w'asnaqa.

"ʔI:hma: w'asna, nasakshitlin, w'asnaqagma p'ishy'i:hē?i
 wikʔay'aqtly'iha."

Cho: ya:ts.shi?atl ?o:shtaqyo?i N'a:chn'a:che?i
 k'ak'am'inghchik'atl wik'i:th?atlin kamat'ap wama:yi
 tsi:qtsi:qa ?ani kwi:shiyatskw'atlqa ?o?okwink'atl chiha:.
 N'a?o:kw'atlma hachatak'atl t'a:tn'e?is?i ?oh?atl'at
 hini:ts.s?at yatyo:qwats?itq ?o:tso?okw'atl ya:l ?i:h?i:
 m'oksy'i t'i?a:?a maht'i:?akch'a ch'iha: hiyilokw'ap'ati:ch
 qo?atsmam'inh t'a:tn'e?is?i ?oh?at ch'iha:.

Hinasi?atl to:shqapa?o?atl hachatak'atl qwam'e:?itq na?ok.
 Ts'os.shi?atl lo:ts.sme?i ?o:shtaqyo ?okwiqh?atl
 hitin?atspe?e?i ?o?omhiyap ?ana: ts'osyaqshiti ?ahnah?at?itq
 t'ohts'iti, ?o?omhat hitaqt'l'otl t'ohts'itst?i
 hitaqt'l'o?atl'atqo: t'ohts'iti. Qwa:qh?atlqo: ?ah?a:
 tsi:skchi:skatl,

"Kwa:tl'ik !" wawa:?atlqo:, ?imt?imt.shi?atlqo: yaya:qle?itq
 ya:l t'a:tn'e?is?i ?ah?a:?atlqo: tl'ik'aqtl'i?atl
 sokwi?atlqo: ?imt.shi?atlqo: ya:?itl?itq sokwitl yaqle:?itq
 t'an'e?is ma:. ?Ah?a:?atlma ?ah wa:?atlqo: hini:?atl
 yaqwats?itq⁵ t'an'e?is. Sokwi?atlqo: yaqwats?itq t'an'e?is,

"Kwa:tl'itl so:kwi?atlah so:til," wa:?atlqo: yaqwats?itq
 t'an'e?is, qwa:?ama ha:chatil qwam'e:?itq t'a:tn'e?is.

"Cho: ?a:naqtl'a?asatlma Chapiqtlil," wa:?atlmata:
 ?o:shtaqyo?i lo:ts.sma.

"His?ap'a:h?atlah ?ani wik'i:tqa hinat.shitl."

Hiy cho: ya:ts.shi?atl ?otsachi?atl hiy'ath?itq
 ?o:shtaqyo?i lo:ts.sma hi:kwalma ?iha:qatl ?om?i:qso?i ?ish
 ne?i:qsak Chapiqtlil ?o?o:yokw'atlma ?anich
 ?a:naqtl'a?asatlhwe?in ?ani wa:?atlqa ya:l ?o:shtaqyo?i.

Hi:sap'i:ksatlma ?oh wal?aqatl ?om?i:qso?i ?ish ne?i:qso?i
 ?ani ?i:h?atlqa ya:?ak'atl'at limaqsti ?anich
 ?a:naqtl'a?asatlok?al t'an'a.

Chitakshi?atlma ?oh ya:l yatya:qwats?itq t'a:tn'e?is
 ?o:sa:h?atl ?ani hini:p'atl'atoqa ?oh?at ?o:shtaqyo?i ?ani
 ho?a:nakshi?atlqa ?a:?a:tiqshi?atl'atma ya:l ?o:shtaqyo?i
 ?oh?atl'at kwam'e:?itq t'a:t'atn'anak?i. Tsiqshi?atlma ya:l
 ?o:shtaqyo?i

"Hi:sili:y'apshitlsa:hah ya:l w'asne?i Chapiqtlil,"
 wa:?atl, "So:?atl'atma chamihtat ch'ihē:?i ?oh?at
 machi:l?ap'atl'atma."

Cho: ha:hō:pshi?atlma ?o:shtaqyo?i ?o:kwil?atl ya:
 t'a:t'atn'anak?is?i, ha:hō:pshi?atl.

"Hat'i:s?ap'ichim," wa:?atl, "?ah?a:?atlso qwahimyo:p'atl,"
 wa:?atl.tla:. "Tasith?apatlso:tla: ?oy'i," wa:?atl.

Chi:qts'inaqshi?atlma kwam'e:?itq lo:ts.sma:mi:h ?okwi.
 Ya:?ak'atl'at lim'agsti ?o:kwil ya: qwa:qtl'a:?asi?i
 Chapiqtlil. Cho: hi:stm'a:notlma ?ah?a: wawa:lyatl ?aye?i
 lo:ts.sa:mih ?ani ?o:shsilamatakqa ?e:?e:?isha ?anich
 so:?atl'at ch'ihā: ?oh?at wawa:lyatlma hopta:qh?atl
 tata:kinkwil?atl ?ani ?o:shsilamatakqa. ?I:h?atl?al
 ?oya:ts.so:qtl, hi:kwil?atlma ?ihaki:tl n'ow'i:qsak
 ?om?i:qsak ne?i:qsak Chapiqtlil. ?Ate?ish ti:ch wiktaqshil
 te?il qo?i:chitl. ?Ayaqa?atlok t'a:tn'a tlah?oyi.
 ?I:la:wopshi:l ?okla:?atl wikyo: te?il ?anits'atli: qo:?as.

* * * *

?otsachitlitin Tl'a:pas⁶ath⁶ ho:pak ?oyi ?o?oqwah yaqiti
 Ho:kw'a:xin ?okla Ho:zi:ath⁷ hachy'a:k Ho:kw'a:xin
 ?otsachitlin ?Osi:l⁸ ?okla:ma ?okwi kwispe:zi Ni:ya:.
 Hilokwin ch'apats Ni:ya: hilh⁹atlin ?ah⁹a: ya:ts.shi⁹atl
 yatsa:qtatlin ?otsachi⁹atl ?Osi:l ?okwinkshitlin
 ?o?oqshi⁹atlin ?o:shta⁹qyi⁹i Nopots'iqxa⁹a ?o:shta⁹qyo⁹i
 Tl'a:pas⁹ath⁹ ?ow'a:tma ?oh⁹ Ho:kw'axin. Qish⁹aqtlima
 ?o:shta⁹qyo⁹i, ?i:h⁹ ?oshta⁹qyo. Hist'ah⁹si⁹atl'atin kwispi:s⁹i
 Ni:ya: ?oyi:qshi⁹atlin p'inw'al tlih⁹shi⁹atl tlah⁹atl
 ?otsachi⁹atl ?Osi:l.

Hitasa⁹atlin ?Osi:l. Hiting⁹sa⁹atлма qo:asm'in⁹ ?okla:akma
 n'ow'i:qso ?Ashk'i⁹i: yawq⁹i:qin ha:w'ilatl ?i:qh⁹okwatlin
 ?anin ?o:ty'a:pqin Xaxashk'ok mo:qomlchi tl'ah⁹iqs. Wa:atлма
 ya:l ?Ashk'i⁹i:m'it⁹i ?oyi ?atlqimlchiqity'apqon ?o⁹i:
 lo:chm'o:pok⁹i. Hi:y hinoschis⁹ap'atl'atin ha:zin⁹atl'at.
 ?Ah⁹a:atлма ?a:th⁹shi⁹atl we'icho⁹atlin. N'a:s.shi⁹atлма
 ?ah⁹a:atl ha:zin⁹atl'atintla: tla'o:qh⁹at.
 ?A:th⁹shi⁹atлmatla:.

Cho: ?ah⁹a:atлmatla: n'a:sshi⁹atлтla:. Wa:atл'atin
 ?anich'in ?o:pa:qh⁹li⁹a:qtl'atl'at. Kam'a:ath⁹isma
 ?atlpogach'a cha:kopi:h⁹.⁹ To:pshi⁹atлма ?ah⁹a:atl
 ha:zin⁹atl'atin ?ah⁹a:at waq⁹oqpi⁹atlin. ?Inxi:chi⁹atl
 na'a:at ma⁹as⁹i. Hiy hinin⁹atl hi:ls⁹atino⁹atl no:zi⁹atлма
 hi:ls⁹atoqh⁹atl ts'a:yi⁹qy'akokma no:k ya:zitl⁹itq no:zitl
 machino⁹atлма. ?O:wi:tsma ma:tli:ts t'oxyo:, ch'a'o:sh⁹i
 t'oxyo:. Hachatakma ?o:wo:wi:ts qwam'a:chink⁹itq
 lo:tssa:mi:h⁹i cha:kopi:h⁹i, t'oxyo:zi ch'a'o:sh⁹ ha:yi:zitl.
 ?Atlpim⁹tqach'a lo:tssa:mi:h⁹. Ya:pal⁹atlin ya:pal⁹atлма
 y'o:qwa: ?o:shta⁹qyakqin N'opots'aqxe⁹i⁹i. Wi:nappi⁹atl
 no⁹atap'atl ts'ayiqi:zitl⁹i tsiqshi⁹atлма ?o:shta⁹qyo⁹i
 lo:tssma ?i:ch'im Kwinyo:t'agsop.¹⁰

"Ma:nokwitl'a:qtl'atlah hischa:tlo:sis 'o:shtaqyo," wa:ma tsiqshitl.

Han'ah̄to?atlma nisha:n?ak?i hawi:?atlma m'och'ich.
 No:?i?atlma ?ah̄?a:?atl 'o:tssase?i no:k 'o:shtaqyo?i
 lo:tssma. Hal̄haqawi?atl. 'O:?itlme tl'ah̄iqstskwi ?a?atlink
 ?ani:ts'ol Xaxashk'ok'wastskwi?i tl'ah̄iqstskwi. ?I:h̄?atlma
 tlo:kwa:ni:chi?atl ts'axts'axmil?apma tl'ah̄iqstskwi?i
 wawa:?atlwe?in tsi:qtsi:qa tsitsiqink 'oyi ti:tsachitlokqo:
 'oyi tl'ah̄iqstskwi?i tohto:h̄n'ok'watlma tl'o:lapi
 chimtsa:s'al?i kwikwinkso ts'axts'axmil?ap'atl ?oh̄ qatsa:s?i
 kwikwinkso tl'ah̄iqstskwi?i qi:chitlma qwa: wiklm'a:?ak
 ti:chachitl. Cho: hawi:?atlma ?ah̄?a: lotssme?i no?atap'atl.

Cho: tla'o:?i 'o:shtaqyo 'oh̄i:chi?atlma lo:tssma:tlmatla:
 no:?i?atl y'o:qwa: 'o:kwi:ts'i?atltla y'o:qwa: no:k
 tlachity'ak nashokkw'atlma tlah̄?atl lo:tssme?i
 tlo:kwa:naqa?atlma 'o:shalyoqa?atlma qwa:mit?itq yaqwi:qh̄?itq
 ts'axts'axmil?ap'atlma tl'ah̄iqstskwi?i tohto:h̄nokw'atl
 hina:tokw'atl ?i:h̄?atl tlo:kwa:na nasqa?atlma ya:l?i
 nasqilim?i nono:kw'atl.

Cho: pisat.shi?atlokma lo:tssme?i 'o:shtaqyo ya:l
 tl'ah̄iqstskwi?i pisat.shi?atlma tl'ah̄iqstskwi?i hi:kwalma
 'o:xpi:lik pisat.shi?atl ya:ts.shi?atl 'o'o:kwaqh̄shi?atl
 ts'axts'axmil ! Ya:ts.shi?atl saye?i?atlqo: wa:tlqo:tla:
 ho?atsachi?atltla: 'o'o:kwaqh̄?atl qwa:?ap wik'i:th̄?atl'at
 so:?at ?oh̄?atl ti:ch'ap 'o:shtaqyo?i tohto:h̄n'okw'atl
 ?a:nah̄atl wi:napapilqh̄?atl ?ah̄?a:?atlma no?atap'atl.
 Tsiqshi?atlma 'o:shtaqyo?i.

"Wik'i:ch natalts'il," wa:?atl'atin ni:h̄il?at,
 "Pipi:sathatlma ch'iha:, 'aya:tlma ch'iha: hilst'o?as?i
 ?ah̄n'i: hi:l?itqso:," wa:?atl'atin.

ʔo:shmaqak'atlma ch'ihe:ʔi pipi:sathatlma.
 Saya:htachitlilʔatlin hawi:ʔatlin natalts'il. Naʔa:min
 wa:ʔatqin. Hilma: pi:tsksy'iqow'as ʔah hiningasʔi tlawa:
 ʔa:ni qwitsitsaʔatolqin yaqwintlqin ʔa:ni t'a:qa:k wa:ʔatqin
 ʔo:shtaʔyoʔi t'a:qa:k wa:ʔatqin ʔo:shtaʔyoʔi no:ʔiʔatlmata:
 ʔiqsilatlmata: tlo:kwa:ni:chitl. Wik'atlma ʔo:hwal
 tl'ahiqstskwakʔi ʔa:naʔhisatlma nono:kw'atl cho: noʔatap'atl.
 Cho: ʔahʔa:yiyatl'atah hilʔi: Ho:kw'a:xinʔi wa:ʔatl'atah,

"Ma:nokwitl ʔahn'i: ʔo:shtaʔyakqin kamatsap'a:ni chamihta
 qwiqo:si chiha:ch'a hinimlok ʔani to:hokw'atlqin, ʔanis
 ʔi:hʔatl to:hokw'atl," wa:ʔatlah Ho:kw'axin.

"Cho:," wa:ʔatlah N'opots'iqxaʔa, siy'a:ʔatl
 ma:nokwitlʔa:qtlweʔintsok.

"Cho:," ʔaniwa: ʔo:tsahtaksa N'opots'iqxaʔa ʔi:naxi:chitl
 sokwitlma ni:sakʔisokʔi ʔa:qshitl sokwitlma ma:tli:tsimʔakʔi
 t'ohyo:ʔakʔi tl'i:yaʔat'oʔisokʔi tl'i:yaʔat'oʔisokwita
 ʔeʔinhʔis hishtsoʔas. Han'ahtotlma tlitlihʔaqtlokʔi
 Qwahashotlma qwaqwahw'anop qa:ty'apt'atʔi qwaho:tlhtla:. Cho:
 no:ʔiʔatlma ʔahʔa:ʔatl wa:ʔakma no:k ʔanich hilʔathweʔin
 kwikwinkso hi:tapoleʔi kwispe:ʔi.

"Kwispa:ʔatah kwinkwinkso ʔo:no:tl ʔanis ʔo:shtaʔyo,"
 wa:ʔakma no:k Toshe:kʔi N'opots'iqxaʔa
 tlo:kwa:ni:chitlskapolʔatlma tlo:kwa:ni:chiʔatlma.

ʔOtsachiʔatlma ʔappiqtlilʔi. ʔO:shmaqshiʔatlma nono:kw'atlin
 hopi:ʔatl kwam'istaqin hachy'a:k. Ya:ʔalʔatlma ya:l
 ʔOsi:lʔathʔi ya:ʔalʔatl t'iqwi:lʔatl. ʔAhʔa:ʔatlma
 hini:ʔasʔatl ʔo:shtaʔyakqin.

"Tlawasʔich ! Tlawasʔich !"

wa:ʔatlma ʔOsi:lʔathʔswinhi ʔo:shp'alatlma ʔani hini:ʔasqa
 ʔanin ʔanich ʔaya:tlhweʔin ch'iha: hilst'oʔiʔatlma
 takst'oʔiʔatl ʔotsachiʔatlma hilʔitq ʔayeʔi pi:tsksy'i.
 ʔAhʔa:ʔatl kwisi:y'iʔatl naʔa:ʔat ʔo:shtaqyakqin
 nono:kqchik'atl hitakwalme::: qi:kwa:l ʔahʔa:ʔatlma hininʔatl
 naʔa:ʔat. Histʔatlʔatlma no:ʔiʔatl naʔa:ʔat hi:lsʔatoʔi
 ho:ya:lʔatlma no:ksasatllokma. Wik'atlma ʔo:shtaqyoy'akok.
 Ma:chintlshiʔatlma ho:liʔitlshiʔatl no:nokshiʔatlintla:
 wikʔatlilʔatlma ya:lʔi ʔOsi:lʔathʔi.

Cho: hawi:ʔatlma noʔatap'atl ʔa:thiy'o tom'aqtlʔi ʔath*h*i:
 m'itle:ʔi. Tsiqshiʔatlma ʔo:shtaqyoʔi N'opots'iqxaʔa.

"Wikma: ch'iha:," wa:ʔatlma, "Wikma: ch'iha: tiliti:chma
 go:ʔassa k'ak'am'inma ʔaya ʔotspa:qhma ʔahko:," wa:ʔatlma

Hishischil qwitspe:ʔitq Kwinyo:t'ath*h*.

"Hashi:chitlʔa:qtlin ʔam'i:tlik ʔoyi we: ʔoyiqomtla:
 tlaʔokwilik hashi:chitl qwi:ts'imʔako:si ʔi:h k'ak'am'in,"
 wa:ʔatlma N'opots'aqxaʔa.

Cho: hi:stm'intlma ʔahʔa: hawi:ʔatl.

Cho: ʔahʔa:ʔatlin yoxtsiʔatl n'a:sshiʔatlʔitq.
 Hina:chiʔatlin walshiʔatl ʔotsachiʔatlintla: Ni:ya:.
 ʔI:qhokw'atlin hilhʔatl ʔahʔa: qwa:ʔa:nitqin ʔahʔa:ʔatlma
 ʔam'i:chiʔatl. Hininʔatlma histaqshiʔatl ʔOsi:l go:ʔas
 ts'awa:k wa:ʔatlok ʔoyaqhmis ʔanich hilqhwe:ʔin ho:n'i:
 ʔi:hto:p hil kwispi:sʔi ʔOsi:l ʔatlchi:lshiʔatlhweʔin hil
 ch'iya: hilʔatlhwaʔin ʔayaqaʔatl go:ʔas tlahʔoyi ʔOsi:l
 Kwinyo:t'athʔatl ʔayeʔi go:ʔas ch'iya:. Chitakshiʔatlma
 ʔahʔa: N'opots'aqxaʔa ʔani ʔohqa: t'aqokstotl qwiyiʔitq
 N'a:chn'a:cheʔitq wa:mitqa ʔam'i:qhʔa:qtlin hashi:chitl

qwi:ts'inaqako:si ?aye?i k'ak'am'in wa:mitqa wikma: ch'iha:
 ?aye?i k'ak'am'in qo:ʔassama wa:mitqa qwiʔitq
 N'a:chn'a:cha. ?I:hʔatlni ?o:shp'ala ?ani ?a:niga
 t'agqstotl. Cho: qwa:n'ak'ohitah ?ah?a: si:y'aqsa n'a:tssa.

* * * *

Cho:, qahshitlma qo:ʔas ?ay'i:chh?i ?oyi, ?o:ts
 n'ow'i:qso Qwintin'ox, qahshitl?i qo:ʔas ?okla: ?Owimy'is.¹²
 Kapschitlma qahshitl. Wikma: qi: te?il k'ach?isma
 tl'it'oqshi?alma tl'ahiqschinop'at. Chi:potl¹³ hi:staqshitlsa
 hi:lhʔitq qahshitl, wiktaqshi?atma hini:tssop'at. Milshitlma
 k'i:tq?atl k'i:tqy'ak qwiʔiʔitq ?ich'achi?atl chi:potl
 t'agswi:sts'a. K'i:t?aqtlma hi:ni:tssop'at hita:ʔato
 hilst'oʔas?i hita:ʔato ?ost?i:tl hi:taqtl'itl k'i:t?aqtlqchik
 wala:k ?otsay'ap'ol saye:ʔi. Cho: hawi:ʔatl k'i:t?aqtl
 wi:nap'i?atlʔitq hopchi?atl'atʔitq pi:tsksy'i?i. Cho:
 wahshi?atl'atokma qwiqwinakitoʔitq ha:chatilʔatlʔatok wahshi?at
 qwiqwinakitʔitq qo:ʔasit?i qahshitl wahshi?atok hiyiqtop
 ?a:nachilsatokma wik'atok wahshitl tlaqmisokwit?i
 ?oqwatschi?i tlaqmis ?o:tsi:chitlma lo:chmal?i. Cho:,
 qwisma: ?ah?a:.

?Ah?a:ʔatlma ch'o?ichhshi?atl ?ah?a:ʔatlma
 Tlo:kwa:ni:chi?atl wi:ʔotsmal?i, n'ow'i:qsakit Ko:tin,
 Tlo:kwa:ni:chi?atl, m'e:ʔiʔatokma t'an'eʔis¹⁴ m'e:ʔiʔatma ya:
 qaqi:ʔakshitl?i Qwintin'ox, qahshitlokwit?i n'ow'i:qso
 ?ay'i:chh?itq ?oyi. ?A:yi:ʔatma m'e:ʔiʔat t'a:tn'eʔis
 tlatla?o:. Cho: ?ah?a:ʔatlma m'a:kway'i:hshi?at
 m'e:ʔitl'inm'inhit?i ?ohma: hi:ya:l La:maho:s ?ish Otto
 Taylor n'ow'i:qsakit?i ?ish n'axswa qachts'amaʔal ch'apats
 ?oyi:q. Tloshingak ?atla ?aya:tlma qo:ʔas. Ya:ʔalʔatl ya:l
 ho:ya:l?i m'a:kway'i:hiya. Ya:ʔatl ho:l?i m'a:kwa'i:hiya.
 Wawa:ʔakma no:k ?anich yatsachistoshwe?in top'al?i ?o:no:tl

no:k yatsachishto?atlma top'al?i ?okwiqh saya:ts'ato?i.
 Ho:ya:l?atlma qachts'e?i. ?O:shp'alatlin ?ani yatsachishtqhqa
 ho:ya:l top'al?i.

Cho:, hini:p'atlma: ?ah?a: m'a:y'ip'atl m'a:kway'i:hit?i.
 Cho: machino?atlma hini:tss?atl'at kw'a:kw'a:li:ts'atl.
 Ha:2inchi?atl'atma hachatak ?anasa chakopi:h?i. Cho:
 lalakw'in ?atl'atma ts'i:tts'i:qma?ok?i ts'i:qshitt'as?atlma
 ts'i:qshi?atlma ?ah?a:?atl ts'i:qshi?atl,

"Wik'i:tma ?o:shmis qwiqo:si."

Wik'a:tlshittlma tsi:qa:mit?i hini:sts'opi?atl'atma ya:l
 qaqi:2akshittl?i Qwintin'ox.

"?Oyo?alwe?in hil?i: n'ow'i:qsakit?i, hi:lit?i ?ahko:
 Haw'il ?ah maht'i:2i," wa:2atl Ha:ya:l?im, "Wa:2atwe?in
 hil?i: ha:kwa:tl?i ?oh?at n'ow'i:qsakit?i ?ink'atl maht'i:2i
 ts'i?a:2atl tlaqmis, Cho: ?a:2aniwatwe?in ?ah?a:," wa:2atl.

Cho: ts'i:qshi?atltla, ts'i:qa:saqh wik?atlshi?atl.

"Wik?atlshi?ich," wa:2atl ts'i:qa:saqh ts'i:2aqe?i.

Ne?i:chi?atlin ?ah?a:2atl hachatak k'i:t2atl?i k'i:tqy'ak.
 Qwamin haya:2akqon hista: tako:si. Qwa:ma: hi:simplapiqo:
 ?i:h?i: hasa:tok. ?Ah?a:2atlma hista:tokw'atl ?i:h?atl
 ?aya:tok hilst'o2as?i. ?Ah?a:2atlin pokwi?atl po:ya:s?atl,
 hachatak kwam'e:2itq qo:2as po:ya:s?atl ?o?o:tsachittlin
 hiyilokqin wa:walyo hachatak qwame:2ilq qo:2as Ho:2i:2ath.
 Wa:2atlma ya:l?i ma:maqtllakqin ?anich ?i:h?atlit ?o:shmaqak,
 ?anich hi:kwat?atlsit kw'a:yi:2itlminh t'ashi:m'inhi ?o:no:tl
 ?i:h pipi:sathi ch'iha: !

Wikʔa:tlshiʔatlma k'i:tqa:mitʔi ʔaya:tok. ʔAhʔa:ʔatlma
hininʔatl ʔatla qo:ʔas.

ʔʔOtsachiʔich ya:tsshiʔatl hilʔi:tq Tlo:kwa:neʔi.
ʔG:ʔe:ʔisha !" wa:ʔatin.

Wala:k'atlin. Wa:ma ʔanich,

ʔp'ishxi:n'ak'sho:tlq̄hweʔini," wa:ʔatlma.

Hine:ʔiʔatl qo:ʔas. ʔOhwe:ʔin wi:ʔaqstotl ʔahni:
qahshitlitʔi ʔay'i:ch ʔoyi, ʔohwe:ʔin wi:ʔaqstotl
ʔoʔo:yokshitlweʔin ʔanich wikokw'ap'at ts'iʔa:ʔa
tlaq̄misokwitʔi. ʔOhitweʔin weʔich Ch'ih̄in'ak, ʔohitweʔin
weʔich. Wa:ma ʔoʔokwilʔat ʔi:h̄ʔi: ʔo:shtaqyo ʔohwe:ʔin
n'a:tssi:chitl weʔichh̄ n'a:tssi:chitl ʔanich
wi:ʔaqstotlhweʔin ya: qahshitlitʔi ʔoʔo:yokshitl ʔani
wikokw'ap'atqa ts'iʔa:ʔa tlaq̄misokwitʔi ʔoqmo:tchi.

"Wawa:ma ʔah̄ ch'ih̄in'ak," wa:ma: ʔi:q̄hokʔi.

Cho: ʔahʔa:ʔatlma hamatsap'atl qo:ʔas ʔani ch'ih̄a:q̄hh̄ʔalqa
wikqa: Q'a:n'a:tl'aqhʔal wi:na:t. Cho: ʔi:naxi:chiʔatl
qo:ʔas qwam'e:ʔitq kw'a:li:tsoʔatl P'ishxi:n'akw'it'asʔatl
ʔi:na:xi:chiʔatl ha:w'i:hatl hatha:n'ahtoʔatl ha:w'i:hatl
tli:tlih̄ʔagtlokʔi wi:napʔich'atl ʔa:nachil tlišhtliqy'akokʔi.
Tasitoʔatl h̄ismis ʔokwitoʔatl tasawiʔatl h̄ismis
hi:n'ah̄i:chiʔatl ʔahʔa: ʔinxe:ʔi. ʔOkwi:lshiʔatl hichma
ʔoʔakwatitlma sitkwachitl loʔok ʔeʔi:h̄ʔi.
ʔAʔa:ʔatlowama:ʔatlma hini:tss ya: hichmam'inh̄ʔi ʔono:tl
ʔani ʔeʔi:h̄ y'aqsqa: ʔi:h̄m'inh̄ kwa:kwaty'ik. Mo:ma
hichmeʔi.

Cho: wa:ʔatlma t'apat.shitl ʔoyi ʔatlaqo: ma:chi:no:l

ʔatlaqo: hicha: hi:ʔissa hita:sʔi. Hi:lsʔatoʔi
 hi:n'aḥi:chiʔatlma Ch'i:ʔaktlim ʔatla lo:tssa:mi:ḥ wik
 ha:ṭha:kwatl ʔeʔi:ch'im lo:tssa:mi:ḥʔi. ʔAtla takwa:ʔatlma
 ʔo:tssʔatl ya: P'ishxi:n'akw'it'asʔi - hisy'ak, ts'axy'ak.
 ʔO:shʔatl po: ʔo:tssʔatl. ʔAtlama ya:lʔi ʔokw'ich motsmoḥak
 ʔokoxs Sa:n'akoxsim. Cho: ʔaḥʔa:ʔatlma ya:tsshiʔatl.

**"Ya:tsshiʔatl'i," wa:ʔatlma, "Hinasīʔatlin maht'i:ʔi:
 tla:ʔo:."**

Hilsʔatinoʔatl ts'i:qshiʔatlma ts'i:ʔatlinʔi ʔowi:ʔatl.
 Cho: ʔaḥʔa:ʔatlma pisat.shiʔatl Sa:n'akʔi ʔatla
 hitats'opiʔatl pisat.shiʔatl hitats'opiʔatl y'o:qwa:
 P'ishxi:n'akʔi ha:w'i:ḥaṭl ḥatha:n'aḥ. Minkshitl maht'i:ʔi
 hini:ʔas. Wik'i:t ʔo:shmis wikip'iqin wikin naʔa:p'iqo:s.
 Histi:ʔitlin Hilst'oʔas ʔokle:ʔi maht'i: ʔi:ḥ ya:tsshiʔatlin
 ʔotsachiʔatlin Saya:ch'a ʔokle:ʔi maht'i: hi:lsʔatanoʔatlin.
 ʔIqsilamatla qwa:ʔapʔitq, machinoʔatltla Sa:n'akʔi ʔatla
 ʔowi:ḥta sa:ch'ink, machinoʔatl y'o:qwa P'ishxi:n'akʔi
 minkshitl maht'i:ʔi hini:ʔas, wiki:t ʔo:shmis.
 Ya:tsshitlnitla: wala:k'atlin T'akaqtl'as ʔokle:ʔi maht'i:
 machintlintla: ʔaḥʔa: ʔiqsila qwa:ʔapʔitq ʔo:shi:n'akʔi.

ʔAḥʔa:ʔatlin hilḥʔatl ʔaḥʔa: tlaḥʔatl neʔi:chiʔatl
 k'itʔatl'atlmatala: histʔatl hilst'oʔasʔi ʔaya:ktokshiʔatl
 hawi:tlmaʔi:qstoʔatlma yaqwi:ḥtilʔitq.

"Wik'i: hawi:tl, hayi:ʔiʔin," wawa:lyo:chiʔatlma.

Ho:ʔatsachiʔatlma ʔaḥʔa:ʔatl hoʔi:ʔasʔatl.

Cho: ʔaḥʔa:ʔatlin ya:tsshiʔatltla ʔotsachtl'asʔatlin
 tlaʔo:ʔi maht'i: hilst'oʔasʔi hil. Wikʔa:tlshiʔatlma ya:l
 k'i:tqy'akʔi ʔaya:tokwit wikʔa:tlshiʔatl. Hi:lsʔatoqḥʔatlma

ʔahʔa: hinasiʔatqlin hilst'oʔasʔi maʔas wa:ʔatлма ya:lʔi.

«ʔoya:tl'ichim hitaʔatl'atqlqo:tla: k'i:tqy'akʔi
tl'ichiʔatl'ichim ʔotsay'ap hilst'oʔasʔi.»

Cho: ʔahʔa:ʔatлmatla: hine:ʔiʔatлтla: Sa:n'akʔi.
Tsi:qshiʔatлтla: tsi:ʔaktlim'inhʔi to:hokw'atlin, ʔi:hʔatlin
to:hokw'atl ! ʔO:shalyatлма P'ishxi:n'akʔi, hi:si:satлма
hiyiqtopʔi, ʔi:hʔatl p'ishaʔatl ! ʔO:no:ʔatl qwa: ʔani
to:hokqʔatlqa. ʔEʔimshtima ha:yi:ʔitl'asʔatlʔitq wi:napoʔatl
ʔo:shi:n'akitʔi. Ha:haneʔa:lshitлsatл ʔi:h ʔo:shmaqak
ʔi:hʔatлтla: hina:tokshitл k'i:tqy'ak hita:sʔi.
Tl'i:tstл'i:yatl hita:sʔi po: ʔo:no:tl ʔani naʔatahʔatlqa
qwa:ʔatlʔitq ʔi:hʔatl ʔo:shmaqak.

ʔAhʔa:ʔatlin ya:tsshiʔatl walshiʔatl wa:lʔaqasamin
ʔoy'o:tsachitlin hiyi:ʔyathqin wik'atlin ʔotsachitл
Tlo:kwa:neʔi ʔo:no:tl ʔi:hʔatlqa ha:hanaʔa:lsatl ʔo:shmaqak.
Hinasiʔatlin walyo:ʔakqin. Wa:ʔatлма ʔanich ha:hanaʔa:lsatl
ʔi:hʔatl ʔo:shmaqak'atl. Wi:nappiʔatлаh. ʔAhʔa:ʔatl
t'apat'aqtlpiʔatлаh qwa:qhtso:wo:sis ʔo:shsilap. Y'o:qwa
yaʔatqin hini:chʔasʔat. ʔOna:kshitлаh hisy'ak¹⁶ ʔeʔinhʔisʔi
ts'oshok ʔona:kshitлаh kimty'ak tsikimin, ʔona:kshitлаh
ko:lʔa:yin n'opts'iq tsoma: kw'ich'itaqiml. Wa:y'aqtlah
ʔanis ʔeʔimshtipʔa:qtlqas ts'osshiʔi:kqo: ch'itme:ʔi
ʔa:nachtsaqimlʔitq maht'i:ʔi!

Tsi:qtsi:qatlma ya: ʔomʔi:qsakitqas tsi:qtsi:qatlma
titi:ch'inʔatлма, tsitsiqink'atлма ʔo:no:tl ʔani
ʔo:shmaqak'atlqa ki:ka:ʔatl hita:sʔi hilst'oʔasʔi tom'aqtlʔi
ch'it'e:ʔi ʔathi:. Hopta:ʔatлма t'a:tn'eʔisokqin,
hila:sʔatлма hitaqtл'asts'eʔi hilʔi lo:pi. ʔO:pa:lʔatлма hil
ʔahʔa: ʔoʔomʔiqsakʔi ʔa:nasatlin cha:kopi:hqin ʔostʔilʔi
hil. Wik'atlin weʔichoʔatl. ʔA:nasama hi:ninʔa:l ya:l

hil. Wik'atlin we'icho?atl. ?A:nasama hi:nin?a:l ya:l
 Cha:mat'akitqin Ho:m'is ?okla:mit?i hi:ls?at'akitqin
 ?ani:silat.

"Chachimhihaso:qa: ?"

wa:patl'atqon, wik'atlqo: hine:pitl ?o:no:tl ?anin
 lilma:tlok t'ashi: tlap'iqyatlok. ?O:shmaqak'atlma
 hilst'o?as?i hita:qtl'as?i k'i:tqa:patlma na?a:pat
 k'i:tqy'ak. ?Inkh?ap'atlqon t'i:ya:s hilst'o?as?i hisi:pas?ap
 ?inkqh?ap k'atshaqtskwi?i hi?i:sh?atlqo: ?ah?a: ?ink'atl
 machp'al?atl hilst'o?as?i. N'a:sshi?atlma ?ah?a:patl
 wa:patl'atah lo:tssma:kqo:s,

**"Ne: sokwi?atlchi chi:y'a:p'atlchi p'inw'alokqin
 shi:tlokwa:ni."**

"?Ots'achi?a:ni hilwi:is?i,"

wawa:m'inh?atlma qoqwa:s?i hiyi:staqshi?atl tlatlo:?i
 ma:maht'i ?anich ?i:h?atlit ?o?o:shsohtatl.

"?I:h?atlita ?o:shmaqak !" wawa:lyatlma.

Qwa:ma: wi:wi:gokqo: n'a:s qwa:ma: toto:mokqo:
 Nomaqimiyis¹⁷ ya:l?atqo: tl'opa: hopal?i, ?atikha ?ah?a: qwa
 toto:mokqo: ?o:no:tl ?i:h ?o:shmaqak ?o?o:shsohta qwa:ma:
 ?ah?a: qachtsachilshitlma ?ah?a: qwa y'imolok
 ?o:shi:n'akshitl. Wik'ah?atlqo: tsi:qshi?atlqo: ?o:sh, hiy
 hita?atl'atlqo: k'i:tqy'ak hita:s?i ?anach'as?itq Nomaqimiyis!
 ?Ohok yaya:ts'a ?oyi ts'i:q?atlnak'a:h?atlqo: ?oyi.

Cho:, ?ah?a:patlma ?i:naxi:chi?atl qachts'e?i
 nashokm'inh?at?i limaqsti. Wa:ma ?anich

qwiqh²ato:sin wilwitach'at. ²O:tssotlma hisy'ak ²anah²is
 hisy'ak La:ma²ho:s, ²o:tssotlma ts'axy'ak tla²o: ²o:tssotlma
 po: t'a:ktli:yol¹⁸ Ho:m²is Cha:mat'im²i ²oh²at²lma
²o:tssotlma ²inkts'o: hichi:sy'ak. Hopsaq²lma ²ani
²okw'ichqa k'atsh²aq yaqimtl²itq ²a:nasa n'e²itlak ²ost²as²i
 tlišhtlin²at²i wik hamat ²oyi hichi:sqo: ²oyi.

Ya:tsshi²at²lma hita:qtl'i²at²l hisi:kshit²lma t'ay'as²is²i.
 Wa:ma ²anich tlo:ltlo:la:qtl nana²atah²i:hqh²chik qwiqo:si,
 qwi:toko:si k'i:tqe:²i k'i:tqy'ak. Hitakwal qi:kwa:l
 qachts'e²i. Wika:tokw'at²lma ki:kichi:l²i. Wik²at²l'at²lin
 y'o:qwa:²at²l qo:²asqin qwa:²at²lin wik'ath²qon ²oyi ²o:no:tl
 wik²a:tl'at²l. To:hokw'at²lin ²ani ²o:yichi:lqa ki:kki:k
 wa:wichi:l ²oyi k'ak'aminchi²at²lqon yaqwa:no:²at²lqin ²i:h²at²l
 wi:k²at²lsin²hi qwam'e:²itq qo:²as.

Hinin²at²lma ²ah²a:²at²l qachts'e²i hitaht'as²at²lma
²i:qhshi²at²lma ²anich wik'i:t qwiqo:si hita:qtl'as²i
²a:natskwisa ²aya yatstskwi: qo²atsi:ts ts'i:ts'i:lx²as²i,
 wiki:t Q'a:natl'aqi:ts yatstskwi:. ²Ah²a:²at²lma wa:²at²l
 Haw'il²i Ho:m²is,

"Ts'i²o:tlts²o:²at²lma tlaqmisokwit ²Owimy'isit ²ani wikqa:
²i:h ha:hana²a:lsa ²o:shstop tlaqmis²i ²o:piqa ²oshstop,
 ha:ha:shto:qsap'atqon Tlo:kwa:na. ²Ani wa:qa n'a:tsi:chitl²i,
²anich ²o²o:yok ²Owimy'isit wi:²aqtl ²anich wikokw'ap'at
 ts'i²a:²a tlaqmis. Ma:nokwi²at²l'in hi:l²ihsa. Cho:
 tsak'o:p'at²l'ich."

Wa:²at²lma lo:chmaltskwi²i,

"Cho: tsak'o:p'at²l'ich," wa:²at²lma.

²Inkw'achi²at²l maht'i:²i ²i:h hi:lh²itq Tlo:kwa:me²i,

n'opoqoml ʔeʔi:h ʔink, ʔinkw'achitl tsak'o:p'atl'at
 tlaqmisi ʔo:tstskwi:ʔi ʔOwimy'is ʔokla:mitʔi ʔoyiʔi
 qahshitl ʔay'i:chhitʔi. ʔO:ʔo:qokshiʔatl maht'i:ʔi
 n'eʔitlshiʔatl, tsak'o:ʔatl tlaqmisi n'eʔitlshiʔatl
 ʔo:ʔo:qokshiʔatl maht'i:ʔi ts'i:qshitlaʔaqatlma lo:tssa:mi:hʔi
 ʔoya:tl ʔani tsak'a:ʔatlqa tlaqmisi, ʔohʔo:hsatl tsi:qshitl
 hi:yi:y'alhseʔi lo:tssa:mi:h ʔo:no:tl his m'inhʔa:hʔatlqa
 histaqshitlik tlatlo:ʔi ma:tma:s ʔo:no:tl ʔani ʔi:hʔatlqa
 ʔo:shmaqak'atl.

Wik'atlma hitaʔatl'atl k'i:tqy'ak, wikʔatl'at, ts'iʔa:ʔatl
 tlaqmisi. ʔAtlachink'atlma yatsme:ʔiʔatl qoqwa:s.
 Tsak'o:ʔatlma tlaqmisi tlaqmisokwit ʔOwimy'isit.
 Ts'i:ʔaqatlita lo:tssa:mi:h yaqi: wiksilatl qwa:ʔamitʔitq
 wik'atlma hitaʔatl k'i:tqy'ak. Wawa:ʔatlma ʔatleʔi qoqwa:s
 ʔiʔi:yaqmmasʔatl qwam'e:ʔitq ma:tma:s. ʔI:qiyasama
 n'a:sshiʔatlʔitq kwisilatl qwa:mitʔitq ʔani ʔathyi:mtqa ʔi:h
 ʔo:shmaqak n'a:sʔatlqo: ʔoyi. ʔO:yisatl hawi: ki:kʔin
 ki:ky'ak ʔoyi ts'i:qʔatl'atlqo: qwi'y'iʔitq tsak'o:ʔatlʔitq
 tlaqmisi tlaqmisokwitʔi ʔOwimyis ʔokla:natʔi qo:ʔas.
 Wik'i:chiʔatl ʔo:shmaqakitʔi. Qwa:ma: ts'oxhachitlqo: ʔo:yisa
 qwi'y'iʔitq tsak'o:ʔatl tlaqmisi. Yaya:tspanachshiʔatlni
 ʔoy'o:tsachiʔatl yaqwilʔatlitqin wi:y'am'inhʔatl ʔotsachitl
 yaya:tspanachshiʔatlni. Wik'i:chiʔatl ʔo:shmaqak
 wiwi:ksohtanoʔatl ʔoshi:n'akshiʔatl ʔo:shi:n'akminhʔi.
 Hi:tingqi:schiʔatl wik'i:chiʔatl ʔo:shmis ts'i:qchi:lshiʔatl
 lo:tssa:mi:hʔi.

Cho: ʔa:niyasatlah ʔahʔa: ʔoyoʔal y'imʔakwachitl
 Tlo:kwa:na. T'aqoqstoʔatl ya: n'a:tssi:chitlitʔi ʔo:shtaqyo
 lo:tssma ʔani wa:mitqa ʔanich ʔoʔo:yokshitlhweʔin
 wi:ʔaqstotl ch'iha:ʔatlʔi ʔOwimyis ʔani wikokw'ap'atqa
 tsak'a:ʔa tlaqmisokwitʔi. ʔAninʔanitsshiʔatlatqin wilwitach'at
 ch'iha: ts'i:qʔatlnak'atlnon ʔanitsʔitq wik tsak'o:tl
 tlaqmisokwitʔi ʔOwimyisitʔi tsak'o:p'atl'at ʔahʔa: tlaqmisi

tsak'o:tl tlaqmisokwit'i ?Owimiyisit'i tsak'o:p'atl'at ?ah'a:
 tlaqmis'i wik'i:tshitl ?o:tsahtaksa kiki:kyimt'i?a:la
 ?anach'as'itq Nomaqimiyis. Hawi:tl qwa:mit'itq ?o:shmaqak
 qwisita ?ah'a: ?i:h t'a:qoqhli:chitl yaqiti: ?o:shtaqyo
 lo:tssma Ch'ihin'ak ?okla: n'a:tssi:chitl ?ani wi:naqa ?oh
 ch'iha:..